

KARTA PRZEDMIOTU:

Cykl kształcenia od roku akademickiego: 2025/26

I. Dane podstawowe

Nazwa przedmiotu	Metafizyka
Nazwa przedmiotu w języku angielskim	Metaphysics
Kierunek studiów	Teologia kurs A
Poziom studiów (I, II, jednolite magisterskie)	Jednolite magisterskie
Forma studiów (stacjonarne, niestacjonarne)	Stacjonarne
Dyscyplina	Nauki teologiczne
Język wykładowy	Polski

Koordinator przedmiotu/osoba odpowiedzialna	Ks. dr hab. Tomasz Duma
---	-------------------------

Forma zajęć (<i>katalog zamknięty ze słownika</i>)	Liczba godzin	semestr	Punkty ECTS
wykład	45	I, II	8
ćwiczenia	15	II	

Wymagania wstępne	W1: Podstawowa wiedza z zakresu szkoły średniej (liceum). W2: Ogólna znajomość fizyki i kosmologii. W3: Podstawowe umiejętności rozumienia tekstów filozoficznych.
-------------------	--

II. Cele kształcenia dla przedmiotu

C1: Zapoznanie ze specyfiką poznania metafizycznego i odróżnienie go od innych typów poznania.
C2: Omówienie różnych koncepcji bytu i różnych metafizyk oraz wskazanie na źródła różnicowań i konsekwencje.
C3: Zapoznanie ze współczesną metafizyką realistyczną, sposobem jej uprawiania oraz aplikacją do teologii.
C4: Dostarczenie narzędzi rozumienia świata osób i rzeczy przez wskazanie na przyczyny ich istnienia i działania.

III. Efekty uczenia się dla przedmiotu wraz z odniesieniem do efektów kierunkowych

Symbol	Opis efektu przedmiotowego	Odniesienie do efektu kierunkowego
WIEDZA		
W_01	Student nazywa i definiuje podstawowe kategorie metafizyczne, rozpoznaje fakty istotne dla metafizyki realistycznej oraz odpowiadające im metody metafizycznego wyjaśniania, wskazuje zależności zachodzące między naukami teologicznymi i metafizyką.	T_W02
W_02	Student identyfikuje główne stanowiska filozoficzne, ich teoretyczne założenia i konsekwencje oraz w uporządkowany i szczegółowy sposób opisuje wybrane problemy formułowane na gruncie metafizyki realistycznej.	T_W03
UMIEJĘTNOŚCI		
U_01	Student interpretuje informacje zawarte w klasycznych tekstach filozoficznych, krytycznie analizuje różne poglądy dotyczących rozumienia bytu oraz dobiera odpowiednie narzędzia do badania rzeczywistości w aspekcie metafizycznym. Stosuje metodę metafizyki realistycznej do oryginalnego rozwiązywania szczegółowych problemów filozoficznych i teologicznych.	T_U01
KOMPETENCJE SPOŁECZNE		
K_01	Student wykazuje zainteresowanie rolą metafizyki oraz filozoficznej formacji intelektualnej w rozwiązywaniu wybranych problemów teoretycznych i praktycznych, szczególnie z zakresu nauk teologicznych. Analizując problemy metafizyczne, krytycznie ocenia prezentowane rozwiązania.	T_K01

IV. Opis przedmiotu/ treści programowe

Pierwsza część wykładu poświęcona jest refleksji metametafizycznej, obejmującej dzieje nazwy „metafizyka” (ontologia), specyfikę poznania metafizycznego, metodę wyodrębniania przedmiotu metafizyki, sposoby metafizycznego uzasadniania tez, relację metafizyki realistycznej do nowożytnych i współczesnych ontologii, zagubienie metafizyki w tradycji pozytywistycznej, współczesną kontestację metafizyki jako dyscypliny podstawowej.

W drugiej części wykładu student zapozna się z najbardziej nośnymi interpretacjami rzeczywistości (monistyczną, dualistyczną, pluralistyczną, realistyczną) formułowanymi na przestrzeni dziejów metafizyki (ontologii), włącznie ze współczesnym odrodzeniem metafizyki w filozofii analitycznej, odwołującym się do osiągnięć nauki i logiki.

Trzecia część wykładu wprowadza studenta w sam proces rozumiejącego poznania świata, jakiego dostarcza metafizyka poszukująca odpowiedzi na pytanie: dlaczego? Poznanie to dokonuje się poprzez (1) wyodrębnienie powszechnych (transcendentalnych) właściwości bytów (rzecz, jedno, odrębne, prawda, dobro, piękno) oraz odkrycie metafizycznych praw rządzących bytowaniem rzeczy (tożsamości, niesprzeczności, wyłączonego środka, racji

bytu, celowości, integralności); (2) wyodrębnienie złożzeń bytowych, które ukazują wewnętrzną strukturę bytów (akt i możliwość, materia i forma, substancja i przypadłość, istota i istnienie) i wyjaśniają ich naturę; (3) wskazanie na uprzączynowany i (4) analogiczny sposób bytowania rzeczy, stanowiący podstawę sformułowania teorii przyczynowego i analogicznego poznania, którym posługuje się metafizyka. W wykładzie uwzględnione są wybrane współczesne modyfikacje wymienionych zagadnień, zwłaszcza w zakresie koncepcji substancji, przyczynowości oraz statusu wartości.

V. Metody realizacji i weryfikacji efektów uczenia się

Symbol efektu	Metody dydaktyczne (lista wyboru)	Metody weryfikacji (lista wyboru)	Sposoby dokumentacji (lista wyboru)
WIEDZA			
W_01	Wykład konwencjonalny	Egzamin ustny	Wypełniona karta oceny egzaminu ustnego
W_02	Wykład konwersatoryjny	Kolokwium pisemne	Sprawdzone kolokwium pisemne
UMIEJĘTNOŚCI			
U_01	Analiza tekstu	Praca pisemna	Sprawdzona praca pisemna
KOMPETENCJE SPOŁECZNE			
K_01	Dyskusja	Wypowiedź ustna podczas zajęć	Zapis w dzienniku ocen (ocena lub plus/minus)

VI. Kryteria oceny, wagi...

Warunkiem zaliczenia wykładu i przystąpienia do egzaminu jest zaliczenie ćwiczeń.

1. **Ocena z wykładu:** 100% – egzamin ustny.
2. **Ocena z ćwiczeń:** 40% – kolokwium pisemne; 30% – praca pisemna; 30% – aktywność podczas zajęć (sporządzanie notatek, formułowanie pytań, wypowiedzi ustne, udział w dyskusjach).

VII. Obciążenie pracą studenta

Forma aktywności studenta	Liczba godzin
Liczba godzin kontaktowych z nauczycielem	60
Liczba godzin indywidualnej pracy studenta	140

VIII. Literatura

Literatura podstawowa

1. Arystoteles, *Metafizyka. Τα μετὰ τὰ φυσικά. Metaphysica*, przeł. T. Żeleźnik, Lublin 2017.
2. S. Kamiński, *On the Methodology of Metaphysics. Z metodologii metafizyki*, trans. M. Stępień, Lublin 2018.
3. M.A. Krąpiec, *Filozofia w teologii*, Lublin 1998.
4. M.A. Krąpiec, *Metafizyka. Zarys teorii bytu*, Lublin 1995.
5. M.A. Krąpiec, *O rozumienie filozofii*, Lublin 1991.
6. M.J. Loux, *Metafizyka. Współczesne wprowadzenie*, Lublin 2021.
7. A. Maryniarczyk, *Zeszyty z metafizyki 1-7*, Lublin 2001–2015.
8. Platon, *Fedon*, tłum. W. Witwicki, Warszawa 2006.
9. Platon, *Państwo*, tłum. W. Witwicki, Kęty 2001.

Literatura uzupełniająca

1. E. Gilson, *Byt i istota*, Warszawa 1963.
2. E. Gilson, *Realizm tomistyczny*, Warszawa 1968.
3. P. Jaroszyński, *Metafizyka czy ontologia*, Lublin 2011.
4. S. Kamiński, *On the Metaphysical Cognition. O poznaniu metafizycznym*, trans. M. Stępień, Lublin 2020.
5. S. Kamiński, *On the Methods of Contemporary Metaphysics. Metody współczesnej metafizyki*, trans. M. Stępień, Lublin 2019.
6. M.A. Krąpiec, *Struktura bytu*, Lublin 1995.
7. M.A. Krąpiec, *Teoria analogii bytu*, Lublin 1993.
8. J. Owens, *An Elementary Christian Metaphysics*, Houston 2008.
9. W. Stróżewski, *Ontologia*, Kraków 2005.
10. S. Swieżawski, *Z dziejów filozofii klasycznej*, Kraków 2000.